

Odebrání dítěte z péče rodičů v zahraničí

JUDr. Ing. Romana Rogalewiczová, Ph.D.

Důvodů, proč děti nemohou žít se svými rodiči, může být řada. Nejčastěji je to nezájem rodičů o děti pečovat, nebo neschopnost rodičů zajistit svým dětem řádnou péči, ať již z objektivních nebo subjektivních příčin. V České republice je odebrání dětí z péče rodičů nejkrajnějším řešením v situacích, kdy život, zdraví a řádný vývoj dítěte jsou za stávajících podmínek ohroženy. Obvykle se jedná o děti rodičů, kteří péči o své děti nevykonávají dostatečně v důsledku své závislosti na alkoholu nebo jiných návykových látkách, děti rodičů, kteří nemají odpovídající rodičovské kompetence, své děti zanedbávají, zneužívají, nebo se na nich dopouštějí násilí, dovolují jim vést zahálčivý nebo nemravný život, nezajišťují školní docházku, nechávají děti užívat návykové látky nebo páchat trestnou činnost, nebo děti z rodin, kde dochází opakovaně k domácímu násilí.

Diskutabilní jsou případy, kdy jsou děti z péče rodičů odebrány, protože rodina nemá vhodné podmínky pro život z důvodu špatné ekonomické situace, neboť v těchto případech by s rodinou mělo být předně pracováno a měla by jí být poskytnuta všemožná podpora, aby došlo ke zlepšení situace.¹⁾ Rovněž sporné je odebrání dítěte z rodiny v případech, kdy je ohroženo jeho psychické zdraví v důsledku dlouhodobého rodičovského konfliktu.²⁾

Společným jmenovatelem případů odebrání dětí však je jednoznačně to, že se dítě musí nacházet v situaci, kdy není řádně zajištěna péče o ně a tím může být ohrožen jeho život, zdraví nebo řádný vývoj. V každé zemi jsou obecně uznávané normy, jak by měla řádná péče o děti vypadat, co už je neudržitelné a co je sice nestandardní, ale není důvodem pro odebrání dítěte. Je zcela přirozené, že tato pravidla či ustálené zvyklosti se mohou stát od státu lišit. Pokud se tedy česká rodina přestěhuje do zahraničí, může se stát, že české představy o tom, jak má vypadat řádná péče o dítě, nebudou v souladu s místními normami a zvyky a dítě bude z rodiny odebráno a umístěno do ústavního zařízení nebo do pěstounské péče. V takových případech se samozřejmě rodiče i jiní rodinní příslušníci začínají dovolávat toho, že jsou českými státními občany a hledají pomoc u českých orgánů. Obrací se na konzulární úřady, na české orgány sociálně-právní ochrany dětí a na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Jednání s rodiči v těchto případech je velmi náročné, neboť často vůbec nejsou schopni pochopit, že důvodem odebrání dítěte bylo jejich pochybení a že za situace, kdy se rozhodli žít v zahraničí, české orgány nemají možnost, jak jim s řešením situace pomoci.

1. Důvody pro odebrání dítěte z péče rodičů

Povinnost a právo péče o dítě jsou součástí rodičovské odpovědnosti. Obsah rodičovské odpovědnosti, tedy toho, jaké povinnosti a jaká práva vůči svým dětem rodiče mají, ale i výkon sociálně-právní ochrany dětí, to znamená oprávnění, která mají státní orgány při dohledu nad řádným dodržováním práv dětí a zajišťováním řádné péče o děti, jsou posuzovány podle právního řádu ve státě, kde se dítě a jeho rodina právě nachází. V žádném případě neplatí, že si člověk vozí s sebou právo svého státu. Každý je povinen dodržovat

JUDr. Ing. Romana Rogalewiczová, Ph.D., právnička Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí

právní předpisy místa, kde se právě nachází. Neznalost zákona neomlouvá a argument, že něco ve státě původu funguje jinak, a proto to tak je možné dělat kdekoliv na světě, opravdu v zahraničí neobstojí. Samozřejmě, dojde-li na soudní řízení, jsou soudy povinny posoudit nejen svou mezinárodní pravomoc k rozhodování v dané věci, ale i určit rozhodné právo. Ovšem právě v souvislosti s rodičovskou odpovědností, pod níž spadají i řízení ve věcech péče o nezletilé, je poměrně rozsáhlý konsens jak v otázkách mezinárodní pravomoci (příslušnosti) soudů, tak rozhodného práva. V členských státech Evropské unie je problematika pravomoci soudů řešena nařízením Rady (ES) č. 2019/1111 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále jen „nařízení Brusel IIb“).

Dle čl. 7 odst. 1 nařízení Brusel IIb jsou k vedení řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti k dítěti příslušné soudy členského státu, na jehož území má dítě v době zahájení řízení obvyklý pobyt. Tedy soudy státu, na jehož území se dítě dlouhodobě zdržuje, je zde sociálně integrované, navštěvuje zde školu, má zde rodiče, rodinu, kamarády. Jedná-li se o jiný než členský stát Evropské unie, v naprosté většině případů se pro určení mezinárodní pravomoci použije haagská Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (dále jen „Haagská úmluva 1996“). Signatářskými státy této úmluvy je většina vyspělých států světa³⁾ a čl. 5 Haagské úmluvy 1996 upravuje mezinárodní pravomoc stejně jako čl. 7 nařízení Brusel IIb. Navíc je v čl. 15 Haagské úmluvy 1996 upraveno i rozhodné právo, kterým je právo státu, jehož orgány jsou příslušné ve věci rozhodovat. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že signatářskými státy Haagské úmluvy 1996 jsou všechny členské státy Evropské unie. Není-li možné určit pravomoc soudů a rozhodné právo dle nařízení Brusel IIb, ani dle Haagské úmluvy 1996, je třeba postupovat podle dvoustranných úmluv nebo mezinárodního práva soukromého daného státu.

Z výše uvedeného je patrné, že dojde-li k odebrání dítěte z péče rodičů v některé z civilizovaných zemí světa, kde má dítě svůj obvyklý pobyt, je nanejvýš pravděpodobné, že orgány tohoto státu budou příslušné v této věci rozhodovat a při rozhodování budou postupovat podle práva svého státu. Jinými slovy – tím, že se rodina rozhodne žít v zahraničí, přijímá tím ve věci rozhodování o svých dětech jurisdikci orgánů tohoto státu a musí počítat s tím, že bude-li vedeno řízení ve věci péče o děti, bude postupováno podle práva daného státu.

Vzhledem k tomu, že možnost rozhodovat o péči o dítě je vázána na obvyklé bydliště dítěte, k odebrání dítěte z rodiny zahraničními orgány může dojít pouze tehdy, když tam rodina dlouhodobě žije. Pokud by k odebrání dítěte došlo například v době, kdy je česká rodina v zahraničí na dovolené, na návštěvě u příbuzných nebo známých, během prázdninového pobytu, nebo třeba pouze když danou zemí projíždí, mělo by okamžitě dojít k předání dítěte do státu jeho obvyklého bydliště, tzn. do České republiky.

V praxi se na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí často obrací rodiny, které jsou překvapené, že vůbec k odebrání dítěte došlo. Zde je však třeba počítat i s tím, že každý stát má jinak nastavený žebříček hodnot a z něho plynoucí normy pro posuzování úrovně péče o děti, často i jinou legislativu (připomeňme už jen fakt, že Česká republika je jednou z posledních zemí v Evropě, v níž nejsou zákonem zakázány fyzické tresty na dětech). V některých státech je natolik silně praktikovaný „kult dítěte“ a deklarovaná tendence chránit dítě za každou cenu, a to i proti jeho vlastním rodičům, že k odebrání

dítě může dojít v případech, ve kterých bychom v českém prostředí takový postup vůbec nezvažovali.

Bohužel však některé případy vyvolávají i dojem, že se ze strany místních orgánů jedná o cílenou akci, kdy odebrané děti cizinců mají kompenzovat nedostatek „vlastních“ dětí vhodných pro náhradní rodinnou péči. Z okolností případu a neochoty zahraničních orgánů jakkoli spolupracovat a hledat řešení, jak by se dítě mohlo vrátit do své původní rodiny, vzniká dojem, že zahraniční rodina byla vybrána cíleně, často pro neznalost jazyka, nedostatečné sociální i finanční zázemí, a počítá se s tím, že rodiče nebudou schopni se úřednímu aparátu bránit, z důvodu jazykové bariéry nebudou schopni řádně spolupracovat a nebude tedy nutné řešit navrácení dětí do jejich péče. Samozřejmě je velmi obtížně dokazatelné, resp. prakticky nemožné dokázat, že děti jsou odebírány skutečně s tímto cílem.

2. Role České republiky a českých úřadů

Rodiče, kterým je v zahraničí odebráno dítě, se často svou situaci snaží řešit tím, že se obrací na české orgány – jsou přece státní občané České republiky, takže by jejich aktuální problém měla Česká republika vyřešit za ně. Skutečnost je však taková, že Česká republika nemá žádnou pravomoc zasahovat do soudních řízení probíhajících v zahraničí, a to ani v situaci, kdy se tato řízení týkají jejích občanů.

V zahraničí je možné se obrátit na konzulární úřad. Konzul v daném státě by měl českým občanům v nesnázích poskytnout podporu a pomoc, ale pouze v tom směru, že je bude informovat o tom, jak je možné ve věci postupovat, odkáže na orgány v daném státě, se kterými je potřeba situaci řešit, případně doporučí místní advokáty, o kterých je známo, že mají odpovídající jazykové vybavení a budou schopni s rodiči a rodinou komunikovat. Je-li to nutné, může se konzul zajímat o situaci dítěte – ostatně stále se jedná o českého občana a konzulární úředník reprezentuje Českou republiku v daném státě, takže se má o české občany zajímat. Ovšem tím veškeré pravomoci končí. Konzul není oprávněn zasahovat do probíhajících řízení (nejvýše se jich může jako pozorovatel účastnit), nemůže zvrátit rozhodnutí soudních či správních orgánů.

Správně by měly místní orgány o tom, že došlo k odebrání dítěte, které je cizím státním příslušníkem, informovat velvyslanectví státu, jehož je dítě občanem. Dochází zde jednoznačně k tomu, že jde o dítě, které je mimo péči svých rodičů nebo jiné odpovědné osoby, a protože se jedná o státního občana jiného státu, orgány tohoto státu by o tom měly být informovány. Praxe však ukazuje, že v naprosté většině případů se toto neděje. Domnívám se, že důvodem je především neznalost tohoto pravidla na straně místních orgánů sociálně-právní ochrany dětí, možná i snaha nekomplikovat si situaci – k dítěti přistupují stejně bez ohledu na jeho státní občanství, takže nevidí důvod touto informací zatěžovat orgány jeho státu původu.

Mnoho rodičů se v této nelehké situaci obrací na Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Už samotný název obsahující slova „mezinárodní“ a „ochrana“ jim dává naději, že právě tento subjekt jim může pomoci. Nemůže. Ačkoliv má Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí jako ústřední orgán dle nařízení Brusel IIb i Haagské úmluvy 1996 k dispozici nástroje, jak se do věci může zapojit, v žádném případě nemá možnost ovlivnit rozhodování o dítěti, stát se účastníkem řízení vedeného v zahraničí, ani docílit vydání dítěte zpět do péče rodičů, nebo jeho předání do České republiky.

Pokud dojde k odebrání dítěte v některém z členských států Evropské unie, je zde teoretická možnost, kdy Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí může navrhnout postup dle čl. 82 nařízení Brusel IIb, tedy umístění dítěte, které se ocitlo mimo péči odpovědné osoby, do péče zařízení nebo třetí osoby (odlišné od rodiče) v jiném členském státě. Primárním hlediskem je přitom vždy zájem dítěte. Z textu čl. 82 nařízení Brusel IIb vyplývá, že takovýto postup by měly zvažovat orgány státu, v němž se dítě nachází. Jinými slovy by orgány státu, ve kterém bylo dítě odebráno, měly zvažovat, zda pro dítě bude nejlepší, když bude předáno do státu, jehož je státním občanem. V praxi je obvyklejší, že podnět k tomuto postupu spíše dává Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, a rovněž je nutno přiznat, že zpravidla není úspěšný. Do značné míry to má své opodstatnění – v zájmu dítěte je zůstat v blízkosti rodičů. Pokud orgány státu, kde bylo dítě odebráno, předpokládají, že s rodinou bude dále pracováno, aby byly odstraněny nedostatky a vytvořeny takové podmínky, aby se dítě do rodiny mohlo vrátit, nemohou jako řešení nejlepší pro dítě shledat takové řešení, kdy by dítě bylo předáno do cizího státu, daleko od své rodiny. Takové řešení by se dalo zvažovat v zásadě v několika specifických situacích:

- pokud se nedá očekávat, že by se ve státě obvyklého pobytu dítěte, kde k odebrání došlo, podařilo vrátit dítě do péče rodičů (například proto, že rodiče nastupují k výkonu trestu, že se na dítěti dopustili trestné činnosti, nebo o dítě nejeví zájem) a současně ve státě, jehož státním občanem je dítě, žijí osoby dítěti příbuzné nebo blízké, které o dítě zájem projevují a mohly by dítě převzít do své péče;
- pokud rodičům je znemožněn další pobyt ve státě, kde se dítě nachází (například došlo k jejich vyhoštění, nebo k vydání k výkonu trestu do České republiky);
- pokud v minulosti již dítě bylo ve státě, jehož je občanem, v péči jiné příbuzné nebo blízké osoby, která má i nyní zájem o převzetí dítěte (k odebrání tedy došlo proto, že péče rodičů se opětovně ukázala jako nedostatečná, nejedná se tedy o první selhání rodičů).

V praxi se ukazuje, že zahraniční orgány nejsou příliš nakloněny využití postupu dle čl. 82 nařízení Brusel IIb v případech, kdy rodiče, jimž bylo dítě odebráno, svou situaci řeší návratem do České republiky a odtud pak usilují o předání do péče českého zařízení. Tím by fakticky dosáhly přemístění dítěte na území České republiky a spoléhají na to, že v řízení před českými soudy by pak bylo jednodušší docílit navrácení dítěte do své péče. Bohužel, ačkoliv jednoznačně je v zájmu dítěte mít možnost být v blízkosti svých rodičů a domnívám se, že pokud rodiče se do České republiky navrátí, mělo by být umožněno přemístění i dítěti za účelem sloučení rodiny, v praxi je postoj zahraničních orgánů (zejména v západních zemích) spíše odmítavý. Mohu pouze spekulovat, zda důvodem je nedůvěra v český systém, který nezaručí, že péče o dítě bude v českém prostředí zajištěna v nejlepším zájmu dítěte a dle představ zahraničních orgánů, nebo neochota přenesení pravomoci na zahraniční orgány, nebo důvody směřující k již jednou zmíněným polemikám o snaze získat zahraniční děti pro náhradní rodinnou péči vlastních občanů.

V každém případě je důležité zdůraznit, že na postup dle čl. 82 nařízení Brusel IIb není žádný nárok. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí ho může navrhnout jako postup, který shledává v nejlepším zájmu dítěte, konečné slovo však vždy budou mít orgány ve státě obvyklého bydliště dítěte, které mají vyhodnotit, jaké řešení bude v nejlepším zájmu dítěte. Pokud postup dle čl. 82 nařízení Brusel IIb za takové řešení považovat nebudou, není možné ho žádnou cestou vymáhat. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí tyto

situace nejčastěji řešil ve vztahu k Velké Británii, kde k předání dítěte do České republiky dojde v naprosto minimálním množství případů. Nejčastěji jsou děti umístěny do pěstounských rodin ve Velké Británii, případně svěřeny do péče příbuzných žijících rovněž ve Velké Británii. Druhou nejčastější destinací je Německo, kde je rovněž úspěšnost předání dětí do České republiky mizivá. Případy z ostatních zemí řeší Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí spíše nárazově (Slovensko, kde je asi největší úspěšnost předávání dětí do českých zařízení, v posledních třech letech byly řešeny případy v Nizozemsku, Rakousku či Chorvatsku).

Naopak vyloučené je využití čl. 82 nařízení Brusel IIb v případech, kdy o převzetí dítěte do své péče má zájem v České republice žijící nerezidentní rodič. Ten totiž musí o svěřeni do své péče usilovat v rámci soudního řízení vedeného ve státě obvyklého bydliště dítěte, tj. v zemi, kde bylo dítě odebráno. Pro předání do péče rodiče je aplikace čl. 82 nařízení Brusel IIb výslovně vyloučena (čl. 82 odst. 2 nařízení Brusel IIb).

3. Způsoby řešení situace

Ze zkušeností Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí lze shrnout následující doporučení pro rodiče, kteří se do podobné situace dostanou:

- a. Vždy je nutné spolupracovat s orgány ve státě, v němž došlo k odebrání dítěte. Spolupráce s místním orgánem péče o děti je klíčová, protože zájmem tohoto orgánu by mělo být, aby se dítě co nejdříve mohlo opět vrátit do rodiny. Optimální samozřejmě je, pokud rodina začne spolupracovat ve chvíli, kdy se začínají „stahovat mračna“ a orgán péče o dítě se o rodinu začne zajímat, to zpravidla předchází samotnému odebrání dítěte, které je často vyústěním toho, že rodina spolupráci odmítala, nebo nedodržovala doporučení a nesplnila pokyny k odstranění nedostatku v péči o děti. Pokud tedy již k odebrání dojde, je vždy nutné nadále postupovat dle pokynů místních orgánů péče o děti a snažit se udělat to, co po rodině úřady požadují splnit jako předpoklad pro navrácení dítěte.
- b. Nezbytná je rovněž aktivní účast v případných soudních nebo správních řízeních, v nichž se poměry dítěte řeší. Ve většině zemí není možné odebrat dítě dlouhodobě pouze na základě jednání orgánu péče o děti, vždy musí následovat správní nebo soudní rozhodnutí. Jakkoli může být v cizí zemi účast na takovém řízení náročná (jazykově, finančně), je hlavním předpokladem pro řešení situace. Rodiče, kteří na výkon svých procesních práv rezignují (jakkoli si mohou myslet, že místní systém je nefunkční, nevěří soudům, ani orgánům péče o děti – takovýmto postojem své dítě zpět nezískají), se sami uvádějí do budoucna do velké nevýhody, protože se připravují o nejmocnější nástroj, jak svou situaci ovlivnit či zvrátit.
- c. Existuje-li alespoň teoretická možnost, že by péči o dítě mohla vykonávat jiná osoba, než které dítě bylo odebráno (odděleně žijící druhý rodič, jiná příbuzná osoba žijící ve státě obvyklého pobytu dítěte, nebo i v jiném státě), určitě stojí za pokus zahájit řízení, ve kterém tato osoba bude usilovat o svěřeni dítěte do své péče. Pokud dítě tuto osobu zná, má k ní blízký vztah a osoba má vytvořené vhodné podmínky pro péči o dítě a je ochotná dítě do své péče převzít, je to možnost, jak zvrátit umístění dítěte v ústavním zařízení (vždy však bude záležet na konkrétní situaci a na vyhodnocení ze strany místních orgánů. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se zabýval případem, kdy dítě bylo odebráno z péče dědečka, do níž bylo českým soudem svěřeno

z důvodu nezletilosti matky po narození dítěte; protože i v České republice byly řešeny nedostatky v péči, dědeček toto vyřešil přestěhováním do Německa, kde dlouhodobě znemožňoval kontakt mezi dítětem a jeho matkou. A když matka po odebrání dítěte projevila o dítě zájem, orgán péče o děti nepovažoval takové řešení za vhodné, protože dítě na matku nebylo zvyklé. Podle mého názoru je takovýto postup naprosto nepochopitelný a domnívám se, že je jím porušována Úmluva o právech dítěte, protože nebyly podniknuty ani žádné kroky, které by obnovení vazeb mezi dítětem a matkou umožňovaly, ale pravomoc k rozhodování mají zahraniční orgány a případné porušení základních lidských práv musí namítat rodiče a nikoliv české úřady).

- d. Pokud jsou dány předpoklady pro to, aby dítě bylo předáno do České republiky – rodiče mají v úmyslu se do České republiky vrátit, nebo je zřejmé, že v zahraničí nemůže dojít k navrácení dítěte do péče rodičů a současně v České republice žijí dítěti blízké osoby, k nimž má pozitivní vztah a které by buď byly ochotné převzít dítě do své péče, nebo alespoň dítě umístěné do zařízení zpočátku navštěvovat a v budoucnu dítě převzít, je potřeba co nejdříve po odebrání kontaktovat Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a zvážit možnost návrhu řešení situace postupem dle čl. 82 nařízení Brusel IIb. Je důležité takový postup se zahraničními orgány začít řešit co nejdříve. V již zmíněném případě dítěte, které bylo odebráno z péče dědečka, zahájil dědeček i matka v Německu řízení o svěřeni dítěte do své péče a současně žádali, aby byl s německými orgány řešen postup dle čl. 82 nařízení Brusel IIb. To německé orgány nejprve odmítly z toho důvodu, že chtějí počkat na výsledek zahájených soudních řízení, následně s odůvodněním, že dítě je již v novém prostředí dobře ukotveno a nebylo by v jeho zájmu ho nyní přemísťovat do České republiky. Z čehož plyne, že postup dle čl. 82 nařízení Brusel IIb je třeba navrhovat co nejdříve po odebrání a že případná kolize s probíhajícím soudním řízením o svěřeni do péče rodičů nebo jiné osoby může být pro takový postup překážkou.

Co naopak rozhodně jako řešení doporučit nelze, je odcestování rodiny do České republiky a ponechání dítěte v zahraničním zařízení s tím, že z České republiky se věc podaří vyřešit snáze, když je dítě českým státním občanem. Jak již bylo uvedeno výše, tyto argumenty neobstojí. Zahájení případného řízení u českého soudu je předem odsouzeno k nezdaru, protože český soud nebude mít (samozřejmě v závislosti na tom, zda se jedná o členský stát Evropské unie, případně signatářský stát Haagské úmluvy 1996, nebo úplně jiný stát) pravomoc k vedení řízení. I kdyby došlo k projednání věci, rozhodnutí vydané soudem, který neměl mezinárodní pravomoc rozhodovat, nebude v zahraniční akceptováno, nehledě na to, že s velkou pravděpodobností by vedením takového řízení byla porušena i překážka litispendence (tedy o jedné věci by byla vedena dvě řízení u dvou různých soudů). Pravomoc k rozhodování budou mít nadále orgány ve státě obvyklého bydliště dítěte a odcestování rodičů naopak může být vnímáno jako rezignace na vyřešení situace, projev nezájmu o dítě a může celou situaci ještě více zkomplikovat.

Výše uvedené platí především pro případy, kdy k odebrání dítěte dojde v některém ze států Evropské unie, nebo ve státě, který je signatářským státem Haagské úmluvy 1996. Jedná-li se o jinou zemi, je nutné situaci řešit individuálně, s ohledem na případnou uzavřenou dvoustrannou úmluvu mezi Českou republikou a daným státem, případně mnohem významnější roli zde pak sehrává velvyslanectví nebo konzulární úřad, který může českým občanům v obtížné situaci pomoci (naopak Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí zde nebude mít možnost do dění jakkoli vstoupit, protože není-li s konkrétním státem

uzavřena žádná mezinárodní úmluva, nebude plnit roli ústředního orgánu a nemá tak žádné kompetence).

4. Závěr

Případy v zahraničí odebraných dětí jsou jedny z nejobtížněji řešitelných. Rodina zpravidla nechápe, proč k situaci došlo, co se stalo špatně, když rodiče o své děti pečovali, jak nejlépe umí a jak je v České republice zcela obvyklé. Bohužel, co je obvyklé v České republice, nemusí být považováno za dostačující a správné v zahraničí. Proto je potřeba připomenout a zdůraznit, že nikdo si s sebou nevozí své právo do zahraničí, ale vždy je potřeba chovat se v souladu s právem (případně společenskými normami) státu, ve kterém se člověk nachází a kde chce žít. Za tímto účelem mohu pouze doporučit si o pravidlech a zažitých zvyklostech pro péči a výchovu dětí ve státě, kde chce rodina žít, předem něco zjistit a připravit se na to, že bude nutné tyto normy, právní i společenské, akceptovat.

Je jednoznačně jednodušší se předem připravit na to, že bude potřeba se přizpůsobit místním zvyklostem, než posléze řešit odebrání dítěte a seznamovat se s místním soudnictvím a správním aparátem řešícím péči o dítě.

A ačkoliv to není ani kolegiální vůči zahraničním (a konec konců ani českým) kolegům, ani to nelze považovat za optimální řešení, pokud se zdá, že zahraniční orgány mají s rodinou problém a celá věc směřuje k odebrání dítěte, při všech negativních zkušenostech a povědomí o nepříliš úspěšném řešení těchto případů, se skoro jeví jako nejlepší doporučení, aby v takové situaci rodina raději dobrovolně přistoupila k návratu do České republiky, než následně řešila složitou situaci odebrání dítěte v zahraničí.

Poznámky:

- ¹⁾ To vyplynulo z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Havelka a ostatní proti České republice* ze dne 21. 6. 2007 (stížnost č. 23499/06).
- ²⁾ *V nedávné době se touto otázkou zabýval opětovně i Ústavní soud, bližze náleží Ústavního soudu ze dne 29. 11. 2022, sp. zn. IV. ÚS 412/22.*
- ³⁾ *Aktuální seznam signatářských států Haagské úmluvy 1996 je dostupný zde: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=70>.*

Upozorňujeme: Neodkladná péče o dítě zajišťovaná pěstouny na přechodnou dobu

V Právu a rodině č. 6/2023 vyjde článek M. Macely „Neodkladná péče o dítě zajišťovaná pěstouny na přechodnou dobu“: V souvislosti s novelou zákona o sociálně-právní ochraně dětí, která nabyla účinnosti 1. ledna 2022 (zákon č. 363/2021 Sb.), vyvstala otázka o pravomocích správního orgánu ve věci svěřeni dítěte do náhradní péče bez rozhodnutí soudu. Konkrétně jde o ustanovení § 27a odst. 10, podle něhož může pěstoun na přechodnou dobu zajišťovat neodkladnou péči o dítě na žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Trvání této péče je omezeno zpravidla na dobu, než soud rozhodne o návrhu tohoto úřadu na nařízení předběžného opatření. Objevily se dokonce reminiscence na pravomoci úřadů (nejprve okresních, později obcí s rozšířenou působností) svěřit dítě do péče budoucích osvojitelů nebo zájemců o pěstounskou péči, pokud bylo dítě v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc z rozhodnutí soudu nebo z vůle rodičů. Tuto kompetenci zrušila novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2012 (zákon č. 401/2012 Sb.) s odvoláním na nový občanský zákoník, podle něhož měl napříště o těchto záležitostech rozhodovat výhradně soud. Je výše zmíněná novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí z roku 2021 „průlomem“ do koncepce občanského zákoníku? Podrobněji v příštím čísle...